

Restriktioner og åbninger

Institutionsliv under covidregler

Ellegaard, Tomas; Bayer, Søs Anne-Lise

Published in:
Dansk Pædagogisk Tidsskrift

Publication date:
2021

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Ellegaard, T., & Bayer, S. A-L. (2021). Restriktioner og åbninger: Institutionsliv under covidregler. *Dansk Pædagogisk Tidsskrift*, 2021(2), 67-78. <https://dpt.dk/temanumre/2021-2/restriktioner-og-aabninger-institutionsliv-under-covidregler/>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact rucforsk@kb.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Restriktioner og åbninger - institutionsliv under covidregler

Tomas Ellegaard og Søs Bayer

Artiklen analyserer og diskuterer institutionsliv i foråret 2020, da daginstitutionerne gradvist lukkede op efter at have været coronalukket. Der skete ændringer i rutiner og hverdag, der i sin flertydighed viser noget om institutioner og det institutionelle børneliv: På den ene side hvordan børn og voksne forbløffende hurtigt internaliserede nye og mere restriktive normer for dagligdagen fx begrænsning af hvor man må være og hvem man må være sammen med. På den anden side var de mere rigide og faste rammer forbundet med bedre de-facto-normeringer, mere fri leg og tættere interaktion med og nærhed til børnene fra de professionelle voksne. De angivne forandringer må begribes i en dobbelthed: restriktioner og åbninger på en og samme gang

Emneord: Covid, institutionalisering, nærhed

Det er det, der har været faktisk, den vildeste forskel. Det er alt det vi altid snakker om. Og synes er svært og bøvlet og irriterende at blive bedt om. Det har vi bare gjort fra den ene dag til den anden. (Interview med daginstitutionsleder maj 2020)

Citatet er fra et interview med en leder af en daginstitution, der taler om de ændringer, der skete i institutionen i forbindelse med covid: På mange forskellige måder blev hverdagen i danske daginstitutioner ændret i forbindelse med den første bølge af forholdsregler mod covid. I artiklen vil vi se nærmere på disse ændringer, der som citatet indikerer var betydelige i forhold til den sædvanlige institutionshverdag.

Daginstitutionerne under covidforholdsreglerne kan anskues som en atypisk eller ekstrem case (Flyvbjerg, 1991 s149f), for så vidt at omgangsformer og regler med et slag afveg betydeligt fra det sædvanlige. Flyvbjergs pointe er, at den ekstreme case er mere informationsholdig, da den klarere viser de mekanismer, der også er tilstede i de mere almindelige tider. Så selvom hverdagen under covidreglerne afveg fra det sædvanlige institutionsliv peger de ændrede praksisformer på nogle generelle træk ved institutionslivet – som bliver særligt tydelige netop pga. ændringerne. De vaner og rutiner er indarbejdet hos børn

og voksne som selvindlysende normer for hvordan man skal opføre sig. Ligesom vaner og rutiner også er kendte af forskere inden for daginstitutionsfeltet.

Covidforanstaltningerne forandrede det institutionelle hverdagsliv. Situationen kan anskues som en slags institutionsliv på speed: drastiske indskrænkninger af hvem der måtte være hvor hvornår og hvad de måtte foretage sig. Og vel og mærke statslige reguleringer der ledte direkte til forandringer i den daglige interaktion. Men som vi vil diskutere var forandringerne paradoksale. På den ene side en betydeligt stærkere statslig og kommunal styring, flere restriktioner og mere regulering af daginstitutionslivet, der på den anden side *samtidigt* danner rammen for mere tilgængelighed, nærvær og omsorg. Disse ændringer rammer samtidig ned i en højaktuel diskussion om daginstitutioner, nemlig diskussionen om forholdet mellem antallet af børn og voksne - normeringer.

Regeringen lukkede alle landets daginstitutioner – med undtagelse af enkelte nødpassningspladser - 16. marts 2020. Frem til d. 15. april var institutionerne lukkede hvorefter de åbnede gradvist op: I perioden fra 15. april til 18. maj kørte daginstitutionerne under forhold der adskilte sig betydeligt fra de sædvanlige forhold. Efter 18. maj 2020 er forholdene i et vist, men ikke fuldt, omfang tilbage i mere normal gænge om end der stadig er en række restriktioner, som dog ikke diskuteres nærmere i artiklen. Der herskede altså, en række skærpede covidregler i perioden fra midt-april til midt-maj. Det er denne periode (primo maj 2020) vi fokuserer på i artiklen.

Vi trækker i artiklen på en række studier, der blev gennemført i perioden: Koch og Jørgensens 4 ugers observation og interviewstudie i Århus (Koch, 2020), Petersens kombinerede survey-(130 ledere og 130 pædagoger) og interviewundersøgelse (10 ledere) (Nielsen, 2020), VIVE's surveyundersøgelse af genåbningen med svar fra 110 daginstitutionsledere (Mortensen, Nøhr, & Lindeberg, 2020) og Børns Vilkårs 18 gruppeinterview med 39 børnehavebørn (Kjeldsen et al., 2020). Vi har også selv gennemført et mindre studie, hvorfra de eksempler vi nævner i artiklen er hentet: Vi observerede over 2 dage i 3 større daginstitutioner i 3 forskellige omegnskommuner til København og interviewede efterfølgende lederne i 2 af institutionerne. Konklusionerne i studierne er i store træk overensstemmende. Vi vil derfor diskutere dem under et. Et studie – nemlig børnestudiet (Kjeldsen et al., 2020) - adskiller sig dog ved at være mere kritisk overfor effekterne af covidreglerne.

Det er bemærkelsesværdigt, at covidreglerne i vid udstrækning bliver vurderet som noget, der har haft en positiv betydning for daginstitutionens hverdag. Så meget desto mere som covidreguleringerne og nedlukningerne internationalt i vidt omfang, blandt daginstitutionspraktikere og –forskere har været vurderet som voldsomt problematiske og udfordrende for så vel børn, familier og professionelle (se fx Bertram & Pascal, 2021; RECE, 2020).

Covidreglerne og deres reguleringer

Begrundelsen for covidforholdsreglerne er hygiejnisk. Hygiejne og pædagogik er dog klart forbundne. Dels er pædagogik i en mere generel betydning forbundet med hygiejne. Den moderne stats 'undervisning' består i høj grad i at lære borgerne at tage vare på sig selv og 'samfundskroppen'. Socialisering handler om at lære børnene som kommende borgere at passe på sig selv, og andre borgere. Dette har været eksemplarisk tydeligt med covidforholdsreglerne, hvis begrundelse i daginstitutionerne ikke er at forhindre børn i at blive syge. Det bliver de nemlig stort set ikke. Men derimod at daginstitutionerne ikke skal sprede smitten til de voksne – særligt ældre – borgere, der faktisk bliver syge. Børns ansvar for samfundets hygiejne har således eksplicit været sat på dagordenen.

Men også når der ikke er covid, er daginstitutioner beskæftiget med hygiejne. Det er indbygget i arkitekturen og i de daglige rutiner som fx håndvask og påklædning. Og går man bare lidt tilbage i historisk tid var det i førskoleinstitutioner ikke usædvanligt, at både børn og personale havde uniformer på. Den centrale betydning af hygiejne ses også i nyere tid fx i EVA's standardiserede undersøgelse af kvaliteten af læringsmiljøer i danske daginstitutioner (Danmarks Evalueringsinstitut, 2020). I undersøgelsen er hygiejne ("rutiner for personlig pleje") ligefrem et af 6 overordnede vurderingsområder.

Trods den tætte forbindelse mellem hygiejne og pædagogik var/er forholdet mellem covidreglerne og pædagogik dog mindre organisk. Den centrale begrundelse for reglerne var ikke, at hygiejne skulle læres, men at smittespredningen skulle begrænses. Og reglerne medførte en række afgørende forandringer af rammerne for og indholdet af daginstitutionernes virksomhed. Vel og mærke virksomhed, som kun har svag forbindelse til hygiejne; fx leg, gruppeopdeling og omsorg.

Reglerne – fx arealkrav - var stort set alle centralt udstukne: dvs. statslige som via kommunale retningslinjer og styring blev effektueret i institutionerne. Her var den beskrevne intention at reducere hvor ofte, hvor længe og hvor tæt der var kontakt mellem mennesker.

Det betød:

- *Færre børn på hver stue.*
Nogle forældre blev bedt om eller fik besked om at holde deres børn hjemme.
- *Reduktion i hvor mange andre både børn og voksne på en stue kunne være sammen med.*
Fx ved, at der var lukkede døre mellem de enkelte stuer, zoneopdeling af legepladsen, ved at børnene blev taget i mod udenfor eller på stuerne. Og ikke mindst skete det ved, at pædagogisk personale kun arbejdede på én

stue i løbet af dagen.

Der blev ikke holdt personalemøder, eller samtaler med eksterne og kommunale konsulenter.

- *Kortere åbningstid.*
- *Hyppig rengøring.*
Både håndvask og af stuerne og af legetøj og legeredskaber.
- *Forbud for forældrene mod at komme ind i institutionerne.*
Børnene blev i perioden afleveret enten udenfor eller i døråbningen.

En forbedring af den faktiske normering

En tydelig ændring i forhold til den sædvanlige hverdag er, at der har været flere resurser pr. barn. Dette er interessant ikke mindst i lyset af den diskussion, der har kørt siden forældredemonstrationerne for bedre normeringer i foråret 2019 (Hvor er der en voksen, n.d.). Under covidreglerne var det tydeligt, at den faktiske normering var betydeligt bedre end sædvanligt. Det skyldes både, at der var væsentligt færre børn tilstede, at åbningstiden var kortere og at pædagogerne i i hvert fald i en af de institutioner vi observerede arbejdede flere timer. Endelig var pædagogerne mere sammen med børnene simpelthen fordi der var færre andre aktiviteter. Eller som en af lederne forklarede:

Så det gode i denne her tid har jo også været, at altså normalt så mangler vi stort set 1 til 2 hver dag, fordi de enten afspadserer, holder ferie, er på kursus. Altså der... Vi har jo faktisk ikke den normering, vi egentlig har vel, fordi alt det andet, det bliver jo trukket fra. Og når der så mangler en, nå, men okay, så bliver det lige pludselig for svært at komme af sted [på tur], ikke. Men nu har vi jo kunne komme af sted.

På den måde kan covidregimet delvis anskues som et eksperiment i, hvad en forbedring af normeringerne kunne indebærer. Men en forbedring som paradoksalt blev muliggjort, af at mange børn ikke kunne komme i institution og af at pædagogerne arbejdede mere end sædvanligt.

Et paradoks: Mere regulering udefra – mere nærvær

Studierne inklusiv vores eget peger på en betydeligt stærkere statslig og kommunal styring, flere restriktioner og mere regulering af daginstitutionslivet. Det gælder fx hvor mange pædagoger, der skulle være på arbejde, hvor mange/ få børn, hvor børnene måtte være, og om forældrene måtte komme ind. Men paradoksalt nok åbnede den stærkere regulering for mere tilgængelighed, nærvær og omsorg.

Et generelt indtryk fra observationer og interview var således at stemningen og rutinerne oplevedes som bedre end normalt: ord som 'ro', 'nærvær', 'god stemning' går igen i både observationsnoter og interview. Og det er en vurdering af tiden med covidreglerne, som vi deler med de andre studier (fx (Koch, 2020), ligesom den er i overensstemmelse med beretninger fra pædagoger og fra BUPL (se fx *Børn & Unge* nr. 6-2020 s. 6ff; nr. 7-2020 s.16f.)

Et kendt fænomen, som er beskrevet i megen daginstitutionsforskning er, hvordan de voksne opretholder orden og normer igennem reguleringer af børns handlinger (Dencik, Bäckström, & Larsson, 1988; Ehn, 1983; Ellegaard, 2004). Efterhånden som børnene lærer normerne at kende er det dog i høj grad noget de voksne ikke behøver. Men netop i en tid med nye regler kunne man forvente at reguleringen af børn ville blive mere tydelig. Så meget desto mere påfaldende er, at vi ikke observerede flere, snarere færre, reguleringer af børnene end vi, der alle tidligere har observeret i institutioner, har erfaring med. Der var regler omkring covid, men det var begrænset hvor rigtigt de blev håndhævet. De regler der blev nævnt og håndhævet af pædagogerne var snarere de 'normale' regler, som at vente på tur, behandle redskaber sikkert, regler for hvordan børnene skulle bevæge sig og være i det offentlige rum (skoven). Men der var dog i interviewene andenhåndshistorier om andre institutioner, hvor reguleringerne i følge de interviewede leder tog overhånd:

Du kan gå over på den anden side af vejen, hvor at der er de der rød/hvide afspærringsbånd ude på legepladsen. (...) og hvor at alt det her med sprit og håndhygiejne og sådan noget virkelig har fyldt.

I begge interviews blev nævnt, at personalet umiddelbart efter åbningen havde været mere rigide omkring regler, men at det efterhånden havde fået en mere afslappet praksis. Kjeldsen et al. (2020) refererer fra deres børneinterview også, at nogle børn er kritiske overfor, at der er nogle venner de ikke kan være sammen med og at der var steder de ikke måtte være

Men covidreglerne var tydeligvis hurtigt blevet rutinerede – ikke mindst af børnene. Børnene mindede således ind i mellem hinanden og de voksne om reglerne. I en af institutionerne var legepladsen opdelt i en række zoner, der ikke var markerede, men som børnene kendte fra den normale hverdag: sandkassen, boldbanen osv. De enkelte børnegrupper skulle så holde sig inden for en zone. Og det var tydeligt, at børnene stort set holdt sig inden for 'deres' gruppes zone – uden at de skulle belæres om det. Det virkede som børnene hurtigt havde internaliseret nye (og mere restriktive) normer for dagligdagens institutionsliv fx begrænsning af bevægelige rum og relationer til de andre børn.

Begge ledere fremhævede, at der inden åbningen havde været grundige diskussioner om hvordan hverdagen skulle foregå. Det påfaldende her er på den ene side den loyale diskussion af hvordan de statslige rammer skulle føres ud i livet, samtidig en tydelig italesættelse af hvad der var centralt i daginstitutionen: Som en pædagog formulerede det krammer og trøster de som vanligt; men med det vigtige forbehold, at det i princippet kun er børn fra egen gruppe der trøstes fysisk. ”Men hvis der falder en lige foran mig trøster jeg selvfølgelig og tager op”.

De mindre gruppers overskuelighed

Faste voksne og mindre grupper af børn er kendetegnende for tiden under covidregimet. Grupperne, alt afhængigt om det er vuggestuebørn eller børnehalebørn, har været på mellem 4 og 7 børn. Tilknyttet 1 eller 2 faste voksne. Pædagogerne giver udtryk for en klar oplevelse af, at have flere ressourcer - der hænger sammen med en anden organisering, en overskuelig og begrænset åbningstid – og ikke mindst at kunne foranstalte nærvær og tæthed med børnene. I de små grupper. Den reelle normering er så at sige bedre – i kraft af tidens indskrænkning og de færre børn. Men det har altså også ladet sig gøre ved at det pædagogiske personale har arbejdet mere og ved at stort set alle de aktiviteter, der foregår væk fra børnene er blevet suspenderet.

De små og afgrænsede grupper har krævet en anden organisering af de voksne, der dels har forlangt kontinuitet (den samme voksne til den samme gruppe af børn) og dels fleksibilitet. Den har også krævet at man har overensstemt hver dag, hvor de små grupper befandt sig og med hvad. Udover at det har muliggjort en individuel dømmekraft hos den enkelte pædagog, har det krævet en fælles handlekraft. Det har bevirket ”en kollegial venlighed” – at pædagogerne er opmærksomme på hinanden og hver dag orienterer sig i hvad den anden eller de andre vil. At man handler fleksibelt. Men det beskrives også, at man savner hinanden. Som en leder beskriver det om de voksne:

De er jo lige pludselig blevet tvunget til at være i de der små grupper, og det har da været fedt. For børnene. Og de har sku da også italesat, at det har været svært. [som fx med udtalelser som,] ”Jeg savner mine kollegaer helt vildt”.

Det handler med ledernes udtalelser og de voksnes påpegninger om relationer og nærvær. Og om at dette på en helt anden måde bliver muligt at realisere i de små grupper af børn. Også mellem børnene. I en institution arbejdede man i forvejen i mindre grupper, men det forøgede fokus har medført, siger lederen:

Altså de er jo stadigvæk blevet i de her små grupper og har måske fået endnu mere af det, som vi gerne ville, ikke. Altså vi har jo

den der... Øh vi har jo nogle visioner, hvor at der også står det her omkring nærvær og små grupper.

Der er forskellige vurderinger af, hvad de små grupper betyder for børnene. På den ene side, kan det betyde et fravær og en manglende mulighed for at lege med andre børn end de der indgår i ens egen gruppe. Noget som også nogen børn i Kjeldsen et al.s undersøgelse giver udtryk for. På den anden side har de små grupper betydet en større intensitet i relationerne mellem børnene. Set fra et voksenperspektiv udtrykkes det sådan, her fra en af observatørernes beskrivelse: 'De er ikke i tvivl om, at det er rigtig godt for børnene, og at det giver nogle helt unikke muligheder for at være nærværende og optaget sammen med børnene og på en helt anden måde end ellers. Man kan følge tissemyren over lang tid og endda sammen med barnet huske at kigge efter den dagen efter.'

En del børn har forholdt sig åbenlyst til de små grupper, som fx 3 piger der talte sammen om, "at når nu det her corona er overstået, så kan vi igen lege". Og på den anden side - en begejstret observatør-'bekendelse': 'Set fra et børneperspektiv må det være den helt perfekte måde at gå i vuggestue på. Børnene er sammen med deres kammerater og med deres faste og ikke mindst nærværende voksne om vigtige ting. De voksne beskriver den ro, som har sænket sig, fordi de nu "bare" skal være optaget af deres egne børn og deres egen planlægning på stuen.'

Roen er et fravær af kaos. I ingen af observationerne ser vi kaos, børn der overses, børn der græder længe og ikke registreres af de voksne – og det skal på ingen måde idylliseres, men det synes som om tidens organisering og tilstrækkeligt med voksne med små grupper af børn giver et billede, der af en observatør sammenfattes således: 'Denne dag ligner på de fleste punkter andre observationsdage i børnehaver. Det er dog påfaldende med den relativt rolige bevægelse mellem aktiviteter, den fysiske-sociale afgrænsning af aktiviteterne, den gode normering (3 voksne til 12 børn), de nærværende voksne.'

Tiden

Tidsstrukturen har været en anden. Anderledes, dels ved at åbningstiden har været kortere, dels ved at den daglige tidsstrukturering har været forandret. Restriktionerne har på den ene side medført mere stramme tidsplaner: der skal vaskes hænder oftere, i disse institutioner i små hold a 2-3 børn, idet der refereres til andre institutioner, hvor der er lange køer ved håndvasken, ude/indelig skal organiseres og afpasses andre, dagen skal åbnes og lukkes på andre måder ved en forkortet åbningstid. Tiden er på den anden side blevet mere intensiv, dels ved at tiden i kraft af restriktionerne er blevet mere stram og planlagt – og dels ved at tiden bliver fyldt med aktivitet og handlinger, idet tiden har været overskuelig. Man har så at sige vidst, hvornår tiden holdt op, hvornår dagen sluttede, hvorfor tiden er blevet fyldt med noget. Og tiden mellem åbne og lukke har på mange

måder kunnet fyldes med hvad børn og voksne fandt interessant. Læreplaner og andre bestemmelser og fordringer har sine steder været midlertidigt suspenderet. Der tegner sig komplicerede paradokser. Fx giver flere udtryk for, at læreplanen er en af de aktiviteter, der er blevet nedprioriteret (se også Mortensen et al., 2020 p.17f: Her fremgår det ganske interessant, at oplevelsen er at planlægning og evaluering af læreplanen er reduceret (tabel 4.9), mens den efterfølgende tabel 4.10 paradoksalt nok viser, at de samme ledere oplever at have fokuseret mere eller meget mere på samtlige læreplanstemaer i perioden!)

Det manifesteres i den omtalte ro. Eller rettere: en oplevelse af ro og overskuelighed. Det fremhæves gentagne gange af de tilstedeværende voksne. Det samsvarer observatørernes opfattelse, her fra legepladsen: ”Der er hele formiddagen en stemning af ro og nærvær. Her er rart at være. Der er en enkelt konflikt, da to piger udvider samlingen af motorcykler til flere end de kan overkomme at køre på ad gangen, og et barn også gerne vil have en, men en voksen hjælper på bedste vis børnene videre, og freden sænker sig igen.”

Den anderledes tidstrukturering betyder også, at et barn kan stå på legepladsen kl. 7.30 om morgenen, ”når legepladsen åbner”, som en voksen bemærker det. Det er en afgørende forandring i forhold til det almindelige, institutionelle hverdagsliv. Legepladsen er ikke kun noget der bruges mellem 12 og 14, men indgår som et rum, et pædagogisk rum, der altså åbner langt tidligere end ’normalt’. Tiden er udvidet (og samtidigt begrænset) – og det er rummene også. Tid og rum hører på den måde sammen og kan kun vanskeligt adskilles. Flere rum, hvis man betragter legepladsen som et rum, bliver taget i anvendelse. Det betyder færre børn på flere kvadratmetre. Og som det synes at være virkeligheden under Corona-restriktionerne: i det hele taget færre børn. Færre børn frekventerer daginstitutionen – og som bemærket, i kortere tid. Det er nemlig erfaringen: at børnene kommer senere – og hentes tidligere. En af institutionerne vi har besøgt har åbent fra 8-16 – og de fleste børn kommer først ved 9-tiden. I de andre institutioner, der åbner før, er det den samme erfaring. Sammenfattende siger en leder:

Der er blevet skabt nogle helt andre rum, altså der er blevet lavet en meget mere flydende dagligdag, og det er jo det vi har ledt efter længe.

Uderummets foranderlighed

Det hænger sammen med, at livet under covidrestriktionerne i høj grad leves udenfor – på legepladsen, på ture, i frisk luft. Alle – børn såvel som voksne - er således mere ude, hvilket da også er en af myndighedernes anbefalinger. Restriktionerne er indhegnede og begrænsede arealer til rådighed for den enkelt børnegruppe. Nogle legepladser fremtræder med indhegningsbånd, ’hertil og ikke længere’, altså synlige grænser for børnenes færden. På andre

legepladser er grænserne fortalte og mentale. Her ønsker man ikke de ”rød-hvide afspærringsbånd”. Lige netop dette forhold – de afgrænsede felter på legepladsen, hvad enten de er synlige eller mentale – har været vanskeligt at praktisere, for børnene vil gerne være sammen og lege med andre børn, end dem de er i mindre gruppe med. Derfor er det erfaringen i en institution at i starten var legepladsen inddelt i små zoner til små grupper af børnehavebørn, men det holdt kun en uge eller to, ”for børnene græd hele tiden, fordi de ville være sammen med nogle andre og lege et andet sted, så det måtte vi altså opgive”. Andre steder synes børnene helt at acceptere begrænsningerne. Også her kan vi beskrive en dobbelthed: på den ene side et begrænset areal til rådighed, på den anden side fordybelse i mindre gruppers lege - og en accepteret afskærmethed i forhold til andre grupper. En accept af legens fordybelse i mindre grupper – og en beskyttelse fra de voksne, således af grupperne overlades uden forstyrrelse og i ro...

Det er især på dette område, vi ser en slags ’civil ulydighed’ i forhold til de udefra satte restriktioner. Pædagogerne opgiver ind i mellem at opretholde ’indhegningerne’ – eller fortolker selv disse indhegningers logik, uden afspærringsbånd. Her tager hensynet til børnene over – og handlingerne begrundes i børnenes trivsel og samvær. Det andet område pædagogerne var ’ulydige’, er i forhold til kravet om afstand. Det kan ikke opretholdes, siger pædagogerne det, hverken mellem børnene og mellem de voksne og børn. Så der uddeles og udveksles knus og kram som før Corona – børn tages fortsat op og sidder på skødet af voksne, såvel som børnene i hvert fald i tidsmæssige afgrænsede perioder (fortrinsvist på legepladsen) får mulighed for at interagere med andre børn.

Ligesom at tiden beskrives som flydende, er overgangen mellem inde og ude flydende. Således er en del af de traditionelle indendørs aktiviteter også flyttet udenfor. Og dermed er det der ude blevet til et rum, der indtages og som kan pyntes op. En leder beskriver:

Jeg hørte en lille pige sige den anden dag... Så siger hun til en af pædagogerne, hun står sammen med, så siger hun ”ejj det vi sidder og laver, det pynter jo, det kunne vi jo også hænge op i træerne.

Og en anden leder:

For lige med at legepladsen er blevet et rum, så er der sket noget vildt interessant. Og det er, at når man også har ansatte der har arbejdet i faget i mange år.. Så er der rigtig mange ting der hører til inde og hører til ude. Men de der ting der hører til inde, de er jo

kommet ud. Og det er fedt for børnene. Altså vores ene kæmpestore dukkehus, købt for en formue, det er blevet til et insekthotel.

Afleveringens tydelighed

Under covidreglerne er overgangen mellem familie og institution markant anderledes end den sædvanlige. Forældrene er stort set forbudt i institutionerne. Praksis er noget forskellig, men ens er, at forældrene i kun meget begrænset omfang lades ind i institutionerne. Det betyder anderledes afleveringssituationer: Forældrene afleverer ved døren ind til stuen eller i et afgrænset og afmærket areal i garderoben. Det medfører dels en større ro, synes flere pædagoger, for døren går ikke op og i hele tiden. Og det er en generel oplevelse at der er mindre gråd og ked-af-det-hed i afleveringssituationen. Udefra kan det anskues som en anden modtagelse: det er ikke barnet, der kommer ind på stuen, det er de voksne, der modtager barnet i døren. Situationen indeholder da også en anden tydelighed: alle, ikke mindst børnene, ved hvad det handler om – og der er ingen grund til at trække det i langdrag. Og de voksne er så at sige 'gearet' til situationen: opmærksomme, imødekommende og parate. Dette er i kontrast til hvad sædvanen er i mange institutioner, hvor børn kan ankomme uden det tilsyneladende bemærkes af pædagogerne. Bagsiden ved denne mere institutionelle og mindre familiære aflevering er et tab af kontakt til og kommunikation med forældrene. Og ifølge Kjeldsen et al.s (2020) børneinterview er der da også flere af børnene, der savner at kunne bruge tid på at sige farvel til deres forældre.

En paradoksal anden institutionalisering

Daginstitutionerne i den periode i foråret 2020 hvor de gradvist lukkede op kan ses som et atypisk case. Afvigende fordi der skete radikale ændringer i de institutionelle rutiner og den institutionelle hverdag. I sin flertydighed viste situationen væsentlige, men også komplekse eller ligefrem paradoksale forhold om institutioner og det institutionelle børneliv. På den ene side viser perioden noget om kraften i den institutionelle magt: Rutiner som gennem lang tid var indarbejdet blev lavet om fra den ene dag til den anden – fx vedrørende indretning, brug af og adgang til indendørs og udendørs rum, relation mellem pædagogisk personale indbyrdes og forældre, relationer mellem børnene osv. Vi så, hvordan børn og voksne forbløffende hurtigt accepterede og internaliserede nye og mere restriktive normer for institutionslivets dagligdag. Perioden viser fundamentalt den omfattende sociale konstruktion og magtudøvelse som institutionslivet er. Det viser, hvordan den er styret af ind i mellem håndfast statslig intervention, men ageret af personale, forældre – og i sidste instans børn. På den anden side var disse mere rigide og faste rammer paradoksalt nok forbundet med mere nærhed og tættere interaktion og nærhed mellem de professionelle voksne og børnene. Noget der både går igen som en oplevelse hos pædagogerne og som noget der er observeret af forskere udefra. Dette kan i en vis udstrækning forklares med

de – absolut og relativt - bedre resurser, der karakteriserede perioden. Noget der i høj grad er interessant i relation til kritikken af dårlige normeringer. Men ikke kun resurser betød noget: Også nærheden, de færre opgaver væk fra børnene og de mere overskuelige sociale enheder har givet haft betydning. De omsorgs- og relationsopgaver, der udgør centrale funktioner i den professionaliserede omsorg blev tydeligere fx i forhold til læreplanen.

På et mere fremtidsrettet plan muliggjorde de radikale ændringer, at pædagoger kunne realisere og forestille sig andre måder, hverdagen kan organiseres på. Også dette er et paradoks, fordi det i høj grad handlede om begrænsninger som ovenikøbet var pålagt i en top-down-proces.

De angivne forandringer må begribes i en dobbelthed: restriktioner og åbninger på en og samme gang. Denne dobbelthed reflekteres i interviewene, hvor de interviewede beskriver begrænsningerne i perioden samtidig med at de fremhæver hvordan dele af covidregimet gerne må overføres og markeres i en 'ny' virkelighed – efter Corona¹.

Tomas Ellegaard, lektor, Pædagogik, RUC
Søs Bayer, lektor, Pædagogik, RUC

¹ Desværre peger vidnesbyrd fra andre børnehaveforskere som senere har gennemført undersøgelser på, at mange af de ekstra resurser nu er forsvundet, samtidig med at en del af de også resursekrævende regler er opretholdt.

Referencer

- Bertram, T., & Pascal, C. (2021). Creating forums for plural Covid narratives and dialogues in early childhood. *European Early Childhood Education Research Journal*, 29(1), 1–5. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2021.1873673>
- Børn & Unge* (nr. 6 og 7) (2020). København: BUPL
- Danmarks Evalueringsinstitut. (2020). *Læringsmiljø i kommunale børnehaver National undersøgelse*. København.
- Dencik, L., Bäckström, K., & Larsson, E. (1988). *Barnets två världar*. Falköping: Esselte Studium.
- Ehn, B. (1983). *Skal vi leka tiger?* Stockholm: Liber.
- Ellegaard, T. (2004). *Et godt børnehavebarn?: daginstitutionens kompetencekrav og hvordan børn med forskellig social baggrund håndterer dem*. Roskilde: Psykologi, Roskilde Universitet.
- Flyvbjerg, B. (1991). *Rationalitet og magt. Bind 1: Det konkrete videnskab*. København: Akademisk Forlag.
- Kjeldsen, C. M., Stage, S., Stribæk, K., & Angelo, M. (2020). *Børns oplevelser af at være i børnehave under genåbningen af Danmark*. København.
- Koch, A. B. (2020). Hvad kan vi lære af corona? *Pædagogisk Extract*, (17), 5–10.
- Mortensen, N. P., Nøhr, K., & Lindeberg, H. (2020). *Genåbning af børnehaver efter coronavirus / COVID19*. København.
- Nielsen, K. H. (2020). Undtagelsestilstand skabte mere nærvær. *Asterisk*, 96(December), 16–18.
- RECE (2020). Professional Precarities in a Time of Pandemic: Cross-national Perspectives. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=hR9KYOfsWs>